

RAHANDUSMINISTEERIUM

EESTI MEREALA PLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD

I etapp

Mereala ruumiline planeerimine on vahend **merekasutuse pikaajaliseks kavandamiseks**, et tagada nii mereressursside kasutamisest saadav **majanduslik kasu** kui ka mere ja rannikuala väärtus **sotsiaalselt ja kultuuriliselt** olulise alana. Mereala planeerimisel peetakse iga tegevuse kavandamisel silmas, et mistahes inimtegevuse aluseks on **merekeskkonna hea seisundi** saavutamine või säilitamine.

Tallinn
2016

Sisukord

1. SISSEJUHATUS	2
2. MEREALA PLANEERIMISE TAUST	3
2.1 Õiguslik regulatsioon.....	4
2.2 Hiiu ja Pärnu mereala planeeringud	5
3. MEREALA PLANEERIMISE EESMÄRK.....	7
4. MEREALA PLANEERIMISE PÕHIMÕTTED	10
4.1 Ökosüsteemne lähenemine ja säästev areng	10
4.2 Piiriülene koostöö	10
4.3 Blue growth ehk sinine majanduskasv ja huvide tasakaalustamine	11
4.4 Mereala planeerimise aluseks olev teave.....	11
5. MÕJUDE HINDAMINE	13
6. MEREALA PLANEERINGU KOOSTAMISE KORRALDUS.....	14
KASUTATUD KIRJANDUS.....	15

1. SISSEJUHATUS

Käesolev dokument on Vabariigi Valitsuse korraldusega algatava üleriigilise planeeringu teemaplaneeringu ehk [Eesti mereala planeeringu](#) lähteseisukohtade I etapp. Tegemist on Vabariigi Valitsuse korralduse seletuskirja lisaga.

Lähteseisukohtade I etapis kirjeldatakse mereala planeeringu koostamise [eesmärki](#), püstitatakse peamised lahendamist vajavad küsimused ning kirjeldatakse üldiselt mereala planeeringu koostamise [protsessi](#). Lähteseisukohtade eesmärk on luua mereala planeeringu koostaja ning planeerimisprotsessis osalejate vahel ühine arusaam sellest, [miks](#) planeeringut koostatakse ja [kuidas](#) seda tehakse.

Mereala planeeringu lähteseisukohtade II etapp koostatakse pärast planeeringu algatamist, paralleelselt mereala planeeringu mõjuhindamise, sh keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) väljatöötamise kavatsuse koostamisega. Lähteseisukohtade II etapis seatakse [detailsed eesmärgid](#) ja ülesanded mereala planeeringu koostamiseks ning määratletakse [korralduslikud küljed](#), sh koostatakse kaasamise kava.

Lähteseisukohtade I etapi on koostanud planeeringu Rahandusministeeriumi planeeringute osakond.

2. MEREALA PLANEERIMISE TAUST

Mereala ruumilise planeerimisega on Eestis tegeletud juba aastast 2009. Peamiseks mereala ruumilise planeerimise initsiaatoriks on olnud uute mereala kasutusviiside, näiteks energiatootmise, esilekerkimine, mis on avaldanud täiendavat survet mereruumile ning tekitanud vajaduse mereruumi kasutuse terviklikumaks läbimõtlemiseks.

2009. aastal valmis esimene [mereala ruumilise planeerimise metoodika](#)¹, mille eesmärgiks oli välja selgitada, millised on mereala planeerimise läbiviimise võimalused Eestis. Metoodika analüüsis tol ajahetkel kehtinud õigusruumi ja rahvusvahelist praktikat. Metoodika järelduste kohaselt on Eestis võimalik mereala planeerimist läbi viia maakonnaplaneeringutega, rakendades selleks maismaa planeerimisele kohalduvaid sätteid.

Augustis 2012 kehtestas Vabariigi Valitsus [üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“](#)², mille kohaselt on sobivate planeeringute abil võimalik Eesti merealal saavutada mõistlik tasakaal vaba aja kasutuse, turismi, veekogude kaitse, riigikaitse ja majandustegevuse vahel. Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ tegevuskava kohaselt nähti ette, et mereala ruumilised planeeringud valmivad maakonnaplaneeringutena aastaks 2020.

Samuti augustis 2012 kiitis Vabariigi Valitsus heaks riikliku [arengukava „Eesti merenduspoliitika 2012-2020“](#)³, mis sätestab, et mereala ruumiline planeerimine peab muutuma aluseks majandustegevuse ja muude valdkondade tegevuste suunamisel merel, et vältida erinevate valdkondade vahelisi konflikte ja tagada merealade kestlik kasutamine ja merekeskkonna säilitamine.

Lähtuvalt üleriigilisest planeeringust, Eesti merenduspoliitika arengukavast ja koostatud metoodikast ning Läänemere piirkonnas toimunud rahvusvaheliste projektide tulemustest (nt BaltSeaPlan⁴), algatas Vabariigi Valitsus oktoobris 2012 [Eesti esimeste mereala planeeringute](#) koostamise Hiiu ja Pärnu maakondadega piirnevatel territoriaalmere osadel. Hiiu ja Pärnu planeeringute koostamise eesmärk oli läbi planeerimisseaduse kohase planeerimisprotsessi viia esmakordselt Eestis läbi mereala planeerimine ning luua lähtekoht ülejäänud mereala planeerimiseks.

Esimeste mereala planeeringute koostamise kogemuse põhjal valmis märtsis 2015 [mereala ruumilise planeerimise metoodika](#)⁵ nõ teine etapp. Metoodika sisaldab ülevaadet, kuidas üles ehitada mereala planeerimise protsessi, kuidas käsitleda planeeringutes erinevaid valdkondi, mida mereala planeeringu ülesannete lahendamisel arvesse võtta ning annab praktilisi näpunäiteid ka huvigruppide kaasamiseks. Kuigi metoodika tugines maakonnaplaneeringute koostamise käigus saadud kogemustele, on see kohaldatav ka üleriigilise mereala planeeringu koostamisele.

¹ Mereala ruumilise planeerimise metoodika. Hendrikson&Ko, 2009. Kättesaadav arvutivõrgus: http://hendrikson.ee/wp-content/uploads/2016/03/Merealade_planeerimise_metoodika.pdf

² Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“. Kättesaadav arvutivõrgus: https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/eesti_2030.pdf

³ Riiklik arengukava „Eesti merenduspoliitika 2012-2020“. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/merenduspoliitika.pdf>

⁴ Läänemere programmi 2007-2013 vahenditest toetatud project BaltSeaPlan. Kättesaadav arvutivõrgus: www.baltseaplan.eu

⁵ Mereala ruumilise planeerimise metoodika. Hendrikson&Ko, 2015. Kättesaadav arvutivõrgus: https://coastalandmaritime.files.wordpress.com/2015/07/mrp-metoodika_1c3b5plik.pdf

Maakonnaplaneeringute koostamise ajal leidis aset kaks olulist arengut õigusruumis, mis mõjutasid ja mõjutavad praegugi märkimisväärselt mereala ruumilist planeerimist Eestis. Esiteks, võtsid Euroopa Parlament ja Nõukogu juulis 2014 vastu [direktiivi, millega kehtestati mereruumi planeerimise raamistik](#). Direktiiv sätestab liikmesriikidele kohustuse kehtestada mereala planeeringud hiljemalt märtsiks 2021 ning rea miinimumnõudeid, mida planeeringute koostamisel järgida tuleb. Need nõuded puudutavad näiteks koostööd liikmesriikide vahel ja kolmandate riikidega, mere ja maismaa vaheliste seoste käsitlemist, merekeskkonna, majanduse ning sotsiaalsete mõjudega arvestamist mereala planeeringute koostamisel.

Hiiu ja Pärnu mereala planeeringute koostamise ja direktiivi vastuvõtmisega samal ajal toimus Eestis ka [uue planeerimisseaduse](#) koostamine. Esimeste mereala planeeringute koostamisest saadud kogemustele tuginedes ning arvestades direktiivist tulenevaid nõudeid viidi uude planeerimisseadusesse esmakordselt sisse mereala planeerimise regulatsioon. Uue regulatsiooni järgi koostatakse mereala planeering kogu Eesti mereala hõlmava üleriigilise planeeringu teemaplaneeringuna, mille koostamise korraldajaks on Rahandusministeerium.

2.1 Õiguslik regulatsioon

Mereala ruumilist planeerimist reguleerib [planeerimisseadus](#) (edaspidi: PlanS). PlanS § 13 lõike 2 kohaselt võib üleriigilise planeeringu koostada teemaplaneeringuna merealade ja nendega piirneva rannikuala, samuti majandusvööndi planeerimiseks. Tegemist on esmakordselt planeerimisseaduses puhtalt mereala planeerimiseks ette nähtud regulatsiooniga.

Lisaks eelnimetatule toob planeerimisseadus välja ka peamised [ülesanded](#), mida tuleb mereala planeeringu koostamisel lahendada, [reeglid menetluse ülesehitamiseks](#) ning KSH läbiviimiseks.

Esmalt sätestab PlanS § 13 lg 3, et üleriigilise planeeringu eesmärk on riigi ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määratlemine. Seega on mereala planeeringu planeerimisseaduse kohane eesmärk riigi mereala, st territoriaalmere ja majandusvööndi ning rannikuala, ruumilise arengu [põhimõtete ja suundumuste määratlemine](#). Arengupõhimõtted sisustatakse PlanS § 14 lõikes 2 toodud mereala planeeringu ülesannete lahendamise kaudu. Need hõlmavad näiteks merekeskkonna kaitseks võimalike meetmete määratlemist, kalanduse toimimist tagavate meetmete määramist, kaldaga püsivalt ühendamata ehitiste asukoha ja üldiste tingimuste määramist jne. Mereala planeeringule seatud [ülesannete lahendamise kaudu](#) luuakse nii territoriaalmere kui majandusvööndi osas pikaajaline mereruumi kasutamise plaan, mis võtab tasakaalustatult arvesse nii majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi kui ka looduskeskkonna vajadusi. Vajaduste ja huvide väljaselgitamiseks ning tasakaalustamiseks tuleb mereala planeeringu koostamisel teha [koostööd](#) ja kaasata erinevaid ametkondi, maavalitsusi, kohalikke omavalitsusi, kohalikke kogukondi ning valdkondlikke huvigruppe.

Mereala planeeringu koostamise korraldajaks on [Rahandusministeerium](#) ning menetlusele kohaldatakse üleriigilise planeeringu norme. See tähendab, et planeeringu algatab ja kehtestab [Vabariigi Valitsus](#), mis võimaldab mereala planeeringuga teistele riigiasutustele seada ülesandeid ja tingimusi erinevate mereala kasutamiseks ette nähtud lubade (nt hoonestusluba vms) väljastamiseks.

Mereala planeering ei anna automaatselt luba kõigi planeeringus kavandatud tegevuste elluviimiseks. Mereala planeeringu [elluviimine](#) toimub erinevate mereala kasutamist reguleerivate instrumentide kaudu – näiteks loamenetlused (sh hoonestusloa andmine), looduskaitsealade moodustamise menetlus, KSH ja KMH jms. Mereala planeeringu

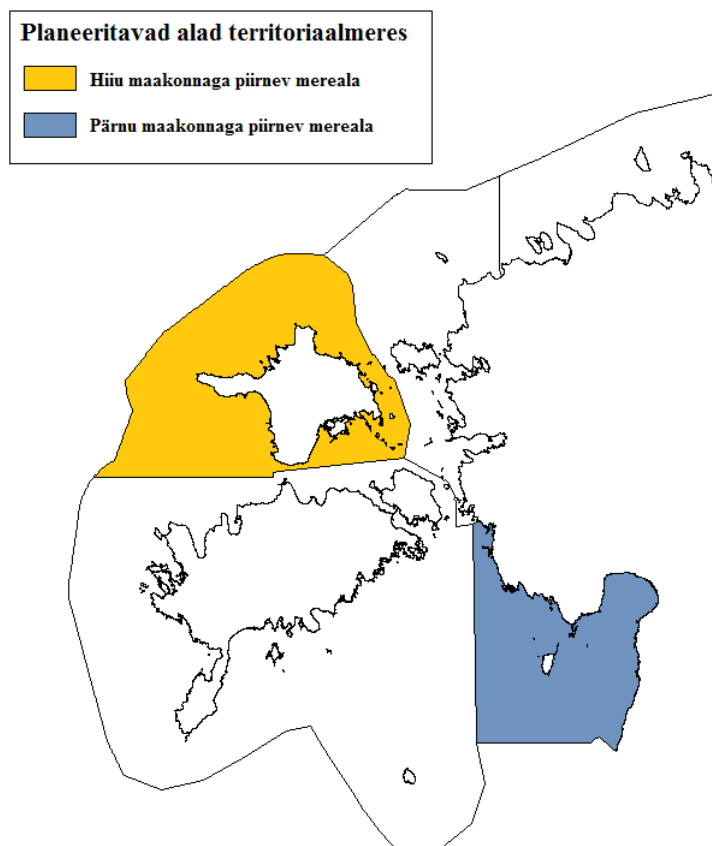
ülesandeks on sätestada ülesanded ja tingimused, mida nende erinevate menetluste käigus silmas tuleb pidada, et tagada kestlik mereruumi kasutus.

Kõige selgem on seos mereala planeeringu ja kaldaga püsivalt ühendamata ehitise ehitamiseks vajaliku hoonestusloa menetluse vahel. Esiteks on juba hoonestusloa andmise menetluse algatamine seotud mereala planeeringu koostamisega. Nimelt sätestab veeseaduse (edaspidi: VeeS) § 22⁸, et hoonestusloa menetluse algatamisest keeldutakse juhul, kui taotletaval alal on algatatud planeering ja planeerimismenetlus ei ole lõppenud. Järelikult ei ole võimalik algatada hoonestusloa andmise menetlust, kui mereala planeeringu koostamine on pooleli. Kui hoonestusloa menetlus on aga algatatud pärast mereala planeeringu kehtestamist, kohaldub VeeS § 22¹⁰ lg 1 punkt 3, mille kohaselt keeldutakse hoonestusloa andmisest, kui taotletava hoonestusloa tingimused on vastuolus kehtiva planeeringuga. Järelikult on hoonestusloa menetlus ning mereala planeeringu koostamine või kehtestatud planeeringus seotud tingimused omavahel tihedalt seotud.

Sarnaselt hoonestusloa menetlusega peavad ka muud mereala kasutust lubavad menetlused, nt laevateede kavandamine, kaadamisalade määratlemine jms arvestama Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud planeeringus toodud tingimustega. Menetluste omavahelise sidususe parandamiseks võib olla perspektiivis vajalik erinevate mereala kasutust võimaldavate õigusaktide täiendamine.

2.2 Hiiu ja Pärnu mereala planeeringud

Oktoobris 2012 algatas Vabariigi Valitsus mereala planeeringute koostamise Hiiu ja Pärnu maakondadega piirnevatel territoriaalmere osadel (Joonis 1). Maakonnaplaneeringute eesmärk oli viia esmakordselt Eestis läbi planeerimisseaduse kohane mereala planeerimise protsess ning määratleda mereala perspektiivne kasutus ja vajalikud tingimused. Maakonnaplaneeringutega loodi alus ülejäänud Eesti mereala planeerimiseks.

Joonis 1. Hiiu ja Pärnu mereala planeeringute alad.

Novembris 2016 on Hiiu mereala planeering kehtestatud ning Pärnu mereala planeering on Rahandusministeeriumis järelevalves. Pärnu mereala planeering kehtestatakse pärast järelevalve teostamist. Hiiu ja Pärnu mereala planeeringud jäävad kehtima ka üleriigilise mereala planeeringu kehtestamisel, mis tähendab, et nende planeeringute lahendused jäävad vastavas piirkonnas ka tulevikus mereala kasutust suunavate otsuste aluseks.

Üleriigilise mereala planeeringu koostamisel tuleb arvestada juba koostatud Hiiu ja Pärnu mereala planeeringute lahendustega, sh erinevateks kasutusteks ette nähtud alade ning määratud kasutustingimustega.

3. MEREALA PLANEERIMISE EESMÄRK

Mereala ruumiline planeerimine on vahend **merekasutuse pikaajaliseks kavandamiseks**, mis võtab tasakaalustatult arvesse nii majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi kui ka looduskeskkonna huve ja vajadusi. Mereala ruumiline planeerimine võimaldab määratleda, kus ja millistel tingimustel on merealal erinevate inimtegevuste elluviimine kõige otstarbekam, et oleks tagatud nii mereressursside kasutamisest saadav **majanduslik kasu** kui ka mere ja rannikuala väärtus **sotsiaalselt ja kultuuriliselt** olulise alana, pidades iga tegevuse kavandamisel silmas, et mistahes inimtegevuse aluseks on **merekeskonna hea seisundi** saavutamine või säilitamine.

Eestit ümbritsevat mereala kasutatakse täna väga erinevatel otstarvetel – nii kaupade kui reisijate transpordiks, kalapüügiks, rekreatsiooniks jms. Lisaks on viimastel aastatel kasvanud merealal huvi mitmete uute tegevuste, ennekõike energiatootmise vastu. Seejuures ei tohi unustada, et see kõik toimub merekeskkonnas, mille taluvusel on piirid.

Merel toimuvad tegevused on täna üldjuhul allutatud valdkondlikule regulatsioonile. Niisiis tehakse otsused mereala kasutamise lubamiseks samuti vaid valdkondlikult (nt hoonestusload, uute laevateede kavandamine vms). Selline lähenemine ei taga mere kui loodus- ja majanduskeskkonna terviklikku käsitlust. Valdkondlikud otsused ei pruugi tagada piisavat teiste valdkondade arenguvajadustega arvestamist ja otsuste tegemisel ei hinnata üldjuhul lühi- või pikaajalist kumulatiivset mõju keskkonnale (loodus, majandus, sotsiaalne ja kultuuriline).

Mereala planeerimise eesmärgiks on leppida kokku **Eesti mereala kasutus pikas perspektiivis**, et edendada **meremajandust** ning panustada **merekeskonna hea seisundi** saavutamisele ja säilitamisele. Planeeringuga määratakse kindlaks, kus ja mis tingimustel mingeid tegevusi ellu viiakse. Mereala planeeringu koostamise käigus hinnatakse kõikide merealal juba toimuvate ja veel kavandatavate tegevuste **koosmõju** ning hinnatakse nende tegevustega kaasnevat mõju merekeskkonnale ja majandusele, samuti tegevuste sotsiaalseid ja kultuurilisi mõjusid. Kehtestatud mereala planeering on tulevikus **aluseks erinevate mereala kasutamist lubavate otsuste langetamisel** nii ministeeriumidele kui ametitele ning on ka ettevõtjate, investorite, kohalike omavalitsuste ning rannikukogukondade tegevuse aluseks.

Mereala ruumiline planeerimine peab muutuma aluseks majandustegevuse ja muude valdkondade tegevuste suunamisel merel, et vältida erinevate valdkondade konflikte ja tagada merealade kestlik kasutamine ja merekeskkonna säilitamine.⁶

Üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ ruumilise arengu visiooni kohaselt on aastaks 2030 **Eesti avatud merele**. Riigi rahvusvahelise konkurentsivõime üheks põhiteguriks olev reisi-, kauba- ja väikesadamate võrgustik toimib tegusalt ning on muu taristuga hästi ühendatud. **Tõhus ja kestlik merealade kasutamine on riigile oluline**. Sobivate planeeringute abil on saavutatud mõistlik tasakaal vaba aja kasutuse, turismi, veekogude kaitse, riigikaitse ja majandustegevuse vahel. Nii linnades kui ka maal Eesti maastikku hästi ilmestavad ja ruumi eripära esile tõstvad veekogud ja rannaalad on aktiivses ja kestlikus avalikus kasutuses.

⁶ Riiklik arengukava „Eesti merenduspoliitika 2012-2020“.

Riikliku arengukava „Eesti merenduspoliitika 2012-2020“ kohaselt on Eesti merendussektor kõrge lisandväärtusega, atraktiivne ja **kestlik** majandussektor, mis tagab merekeskkonna säilimise ning aitab kaasa rannaäärse elukeskkonna ning eluviisi arengule. Mereala avaldatav keskkonnakoormus on vähenenud, meresõiduohutus on paranenud ja õnnetused on vähenenud. Tänu infrastruktuuri paranemisele ja väikeettevõtluse arengule on rannikualad ja saared atraktiivne elukeskkond. Merendusega seotud traditsioonid ja kultuuripärand on säilinud ning neid tutvustatakse aktiivselt.

Üleriigilises planeeringus „Eesti 2030+“ ning arengukavas „Eesti merenduspoliitika 2012-2020“ seatud eesmärkidest lähtuvalt on mereala planeeringu eesmärk määrata kindlaks **Eesti mereruumi kasutamise pikaajalised tingimused**, et suunata majanduse ja muude valdkondade tegevusi merel ning vältida erinevate valdkondade vahelisi konflikte, **realiseerida maksimaalselt Eesti potentsiaal mereressursi kasutamisel ja saavutada ning säilitada merekeskkonna hea seisund.**

Mereala planeeringu üldise eesmärgi täitmiseks tuleb seada ja täita **valdkondlikud alameesmärgid**, et läbi efektiivse ruumikasutuse edendada Eesti mereala majanduslikku potentsiaali ja säilitada merekeskkonda. Mereala planeerimise eesmärgiks on järgmiste valdkondade ruumiliste vajaduste tasakaalustamine:

1. Kalanduse alameesmärk
Mereala ruumilisel planeerimisel tuleb luua eeldused kalanduse kui majandusharu kestlikuks arenguks ja konkurentsivõimeks.
2. Meretranspordi alameesmärk
Mereala ruumilisel planeerimisel tuleb luua eeldused siseriikliku ja rahvusvahelise meretranspordisüsteemi igakülgele arengule, mis võimaldab inimeste ja kaupade vaba liikumist kättesaadaval, mugaval, kiirel, ohutul ja kestlikul moel.
3. Energeetika alameesmärk
Mereala ruumilisel planeerimisel tuleb luua eeldused kestlikuks energia tootmiseks ning transpordiks merealadel.
4. Mereturismi ning rekreatsiooni alameesmärk
Mereala ruumilisel planeerimisel tuleb säilitada ning tõsta mere ja rannikualade puhkeväärtust, sh aktiivse puhkuse paikadena.
5. Kaitsealuste objektide alameesmärk
Mereala ruumilisel planeerimisel tuleb tagada keskkonna- ja kultuuripärandi väärtustamine ja säilitamine.
6. Merekeskkonna alameesmärk
Mereala ruumilisel planeerimisel tuleb luua eeldused loodusressursside kestlikuks kasutamiseks tingimusel, et saavutatakse ja säilitatakse merekeskkonna hea seisund.

Loetelu võib planeeringu koostamise käigus täieneda.

Alameesmärkide täitmiseks tuleb mereala planeeringu koostamisel lahendada planeerimisseaduses toodud **üleriigilise planeeringu ülesanded**:

1. mereala tasakaalustatud ruumilise arengu üldiste põhimõtete ja suundumuste määratlemine;
2. merekeskkonna kaitseks vajalike meetmete määratlemine;
3. veeteede paigutuse arvestamine planeeringus ning vajaduse korral ettepanekute tegemine veeteede muutmiseks või uute veeteede kavandamiseks;
4. sadamate paigutuse määramine;
5. kalanduse toimimist tagavate meetmete määramine;
6. kaitsealade ja nende kasutustingimustega arvestamine;
7. kaldaga püsivalt ühendamata ehitiste asukoha ja üldiste ehitustingimuste määramine;

8. riigikaitse otstarbega merealade määratlemine ning neile kasutustingimuste määramine;
9. maavaravaru kasutuselevõtuks vajalike meetmete tagamine ning maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimuste määramine;
10. puhkealade määratlemine ning nende kasutustingimuste määramine;
11. muinsuskaitse väärtuste tagamiseks vajalike meetmete määratlemine;
12. energeetika-, gaasi- ja sidevõrgustiku rajamiseks sobivate alade määratlemine;
13. muud eelnevalt nimetatud ülesannetega seonduvad ülesanded.

Mereala planeeringu eesmärkide ja lahendatavate ülesannete täpsustamine toimub lähteseisukohtade II etapi koostamise käigus koostöös erinevate ametkondade ning huvigruppidega.

4. MEREALA PLANEERIMISE PÕHIMÕTTED

4.1 Ökosüsteemne lähenemine ja säästev areng

Viimastel aastatel on rahvusvaheliselt leidnud tunnustust põhimõtte, et mereala ruumiline planeerimine peab põhinema [ökosüsteemsel lähenemisel](#). Ka Euroopa Liidu direktiiv mereala ruumilise planeerimise kohta sätestab, et mereala planeeringu kehtestamisel ja rakendamisel kohaldavad liikmesriigid ökosüsteemipõhist käsitlust (art 5(1)).

Ökosüsteemipõhise lähenemise definitsioone on mitmeid ja väga erinevaid. Lihtsustatult tähendab ökosüsteemipõhine lähenemine aga, et mereruumi kasutust tuleb planeerida viisil, mis tagab ka pikaajalises perspektiivis [mereökosüsteemide elujõulisuse](#). See tähendab omakorda, et planeerimisel tuleb kõiki alternatiive ning otsuseid kaaluda ennekoike mereökosüsteemide hea seisundi säilimise vaatenurgast.

Olulise sisendi ökosüsteemse lähenemise rakendamiseks mereala planeeringus annab KSH.

Ökosüsteemse lähenemise mõistet ning rakendamist mereala planeerimises täpsustatakse lähteseisukohtade II etapi koostamisel.

4.2 Piiriülene koostöö

Meri on olemuselt väga dünaamiline. Pidev veemasside ümberpaiknemine tähendab seda, et erinevad, ka geograafiliselt üksteisest eemal paiknevad merealad, on omavahel seotud ja häiretegurite mõju võib ulatuda väga kaugemale. Merekeskkonna puhul on reeglina alati tegemist [olulise rahvusvahelise huviga](#).⁷

Euroopa Liidu direktiiv mereala ruumilise planeerimise kohta sätestab, et tagamaks mereruumi planeeringute ühtsus ja kooskõla, teevad merepiiri omavad [liikmesriigid](#) planeerimisprotsessi osana [koostööd](#) (art 11 (1)). Lisaks sätestab direktiiv, et liikmesriigid püüavad võimalust mööda ning rahvusvahelist õigust ja konventsioone järgides teha asjaomastes merepiirkondades koostööd ka asjaomaste [kolmandate riikidega](#) (art 12).

Eesti jaoks tähendab see mereala planeerimisel kindlasti koostööd Soome, Rootsi, Läti ning Venemaaga. Koostöö korraldamisel on võimalik kasutada erinevaid [rahvusvahelisi foorumeid](#), nt HELCOM-VASAB mereala planeerimise töörühma, mille liikmeks on ka Venemaa, või [rahvusvahelisi koostööprojekte](#), nt Baltic SCOPE⁸, Plan4Blue, BalticLines jne.

Mainitud projekti [Baltic SCOPE](#) raames on Eesti teinud tihedalt koostööd Rootsi ja Läti mereala planeerimise eest vastutavate ametiasutustega. Projekti käigus on ühtlustatud lähenemisi piiriülesele mereala planeerimisele ning seotud eesmärged ja soovitusi edasisele koostööle.

⁷ Merealade ruumilise planeerimise meetodika. Hendrikson&Ko, 2009. Kättesaadav arvutivõrgus: http://hendrikson.ee/wp-content/uploads/2016/03/Merealade_planeerimise_meetodika.pdf

⁸ Projekti Baltic Scope koduleht asub aadressil: www.balticscope.eu

Projekt [Plan4Blue](#) on Eesti ja Soome koostöö projekt, mille eesmärk on sinimajanduse stsenaariumide loomine Soome lahe piirkonnale. Selle koostööprojekti kaudu on võimalik teha tihedalt koostööd Soomega mereala planeerimisel ja planeeringute ühtlustamisel.

Piiriülese koostöö kava täpsustatakse lähteseisukohtade II etapi koostamisel.

4.3 Blue growth ehk sinine majanduskasv ja huvide tasakaalustamine

[Sinine majanduskasv](#) on Euroopa Komisjoni algatus, et edendada merede, sh Läänemere arengupotentsiaali majanduse suunajana. Läänemereregiooni [meremajandus](#) hõlmab nii traditsioonilisi kui ka uusi sektoreid – laevaehitus ja meretransport, kalandus, turism, taastuvenergia jms. Üheks sinise majanduskasvu eesmärkide saavutamise meetmeks on ka mereala planeerimine.

Kuigi mereala planeerimisel tuleb ühelt poolt silmas pidada ökosüsteemipõhist lähenemist ning teiselt poolt leida viise sinise majanduskasvu edendamiseks, rõhutavad mõlemad [huvide tasakaalustamist](#). Ökosüsteemipõhine lähenemine seab esikohale mereökosüsteemide kaitsmise, kuid tunnistab samal ajal ühiskonna vajadusi saada [mereressursside kasutamisest](#) võimalikult palju kasu. Sinise majanduskasvu strateegia rõhutab vajadust rakendada mere kasutamata ressursid uute töökohtade loomise ja [majanduskasvu huvides](#), kaitstes samaaegselt bioloogilist mitmekesisust ja [merekeskkonda](#) ning säilitades teenused, mida pakuvad meile terved ja vastupanuvõimelised mere- ja ranniku ökosüsteemid.⁹ Planeerimisseaduse kohaselt on ruumilise planeerimise eesmärk luua eeldused ühiskonnaliikmete vajadusi ja huve arvestava, demokraatliku, pikaajalise, [tasakaalustatud ruumilise arengu](#), maakasutuse, kvaliteetse elu- ning ehitatud keskkonna kujunemiseks, soodustades keskkonnahoidlikku ning [majanduslikult, kultuuriliselt ja sotsiaalselt kestlikku arengut](#). Nii on ka Eesti mereala planeeringu eesmärk erinevate huvide tasakaalustamine.

Sinise majanduskasvu mõistet ning rakendamist mereala planeerimises täpsustatakse lähteseisukohtade II etapi koostamisel.

4.4 Mereala planeerimise aluseks olev teave

PlanS § 11 lõike 1 kohaselt peab planeerimisalase tegevuse korraldaja planeerimisel arvesse võtma asjakohaseid ruumilist arengut mõjutavaid strateegiaid, riskianalüüse, kehtivaid planeeringuid, arengukavasid ning teisi ruumilist arengut mõjutavaid dokumente ja muud asjakohast teavet.

Mereala planeering koostatakse parima võimaliku teabe pinnalt. [Asjakohase teabe](#) hankimiseks tehakse alusanalüüse, koostööd erinevate ametiasutustega, kohalike omavalitsustega, teadusasutustega, kohalike kogukondadega ning valdkondlike huvigruppidega.

2016. aastal on Rahandusministeerium tellinud järgmised [alusanalüüsid](#)¹⁰, mida rakendatakse mereala planeeringu lahenduse väljatöötamisel:

⁹ Euroopa Komisjoni teatis „Meremajanduse kasv: jätkusuutliku majanduskasvu võimalused mere- ja merendusvaldkonnas“. Euroopa Komisjon, 2012.

¹⁰ Kätesaadavad arvutivõrgus: www.fin.ee/ruumiline-planeerimine

1. Merekeskkonna ressursside kasutamisest saadava [majandusliku kasu mudel](#).
Mereala kasutamisest saadava majandusliku tulu, kulu ja kasu mudel, hindamaks merealal praegu toimuva majandustegevuse majanduslikku tulu, kulu ja kasu ning prognoosimaks tulevikumuutusi, mis kaasnevad alternatiivsete ruumilahendustega ja/või oluliste sisendandmete võimaliku muutumisega.
2. [Jääolude analüüs](#) ja kaartide koostamine.
Koostatakse jää esinemise tõenäosuse kaart ja jääkatte kestvuse kaart, 2010/2011. aasta alusel *worst case scenario* kaart, rüside esinemise tõenäosuse kaart jm.
3. Eesti merealal paiknevate [lindude rändekoridoride](#) kohta andmete koondamine ja vastavate kaardikihtide loomine ning analüüsi koostamine tuuleparkide mõjust [lindude toitumisaladele](#).
4. Saaremaalt lõuna või edela suunas üle mere toimuva [nahkhiirte rände uuring](#).
5. [Sotsiaalsete ja kultuuriliste](#) mõjude hindamiseks algandmete kogumine ja analüüs.
6. [Kalakasvatuseks](#) sobivate alade väljaselgitamine Eesti merealal.
7. [Selgrootute ja vetikate kasvatamiseks](#) sobivate alade väljaselgitamine.

Võimaluse tekkimisel tellitakse täiendavaid uuringuid ja analüüse ka edaspidi mereala planeerimise protsessi käigus.

Vajalik teave ja alusandmed täpsustuvad ja täienevad lähteseisukohtade II etapi koostamise ja mereala planeeringu koostamise käigus.

5. MÕJUDE HINDAMINE

Üleriigilise mereala planeeringu koostamisel ja kehtestamisel tuleb tasakaalustatult arvestada nii keskkonna, sotsiaalsete, majanduslike, kultuuriliste kui ka muude oluliste aspektidega. Mõjude hindamine viiakse läbi, et saada infot, millised on planeeringu elluviimisega kaasnevad olulised negatiivsed mõjud, nende vältimise või leevendamise meetmed ning millised on olulised positiivsed mõjud ja nende võimendamise võimalused.

Üleriigilise mereala planeeringu koostamise raames viiakse läbi mõjude hindamine, mille raames teostatakse keskkonnamõju strateegiline hindamine ja kõigi teiste oluliste mõjude hindamine, mida ei käsitleta KSH raames, kuid millele hinnangu andmine tasakaalustatud planeerimislahenduse väljatöötamiseks on vajalik.

Üleriigilise mereala planeeringu koostamise raames viiakse läbi KSH, mille eesmärgiks on tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse, edendada säästvat arengut ning kindlustada, et üleriigilise mereala planeeringu koostamisel ja kehtestamisel arvestataks keskkonnakaalu (keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 31¹; edaspidi: KeHJS). KSH algatatakse üleriigilisele planeeringule ilma selle vajadust põhjendamata, kuna KSH läbiviimine üleriigilisele mereala planeeringu raames on kohustuslik (PlanS § 13 lg 4, KeHJS § 34 lg 1; 35 lg 1 ja 2). Mõjude hindamise, sh KSH väljatöötamise kavatsus, mis on mõjude hindamise, sh KSH aruande koostamise aluseks, töötatakse välja üleriigilise mereala planeeringu lähteseisukohtade II etapi faasis.

Erinevad olulised mõjud, mida ei käsitleta KSH raames, selguvad ennekõike mõjude hindamise väljatöötamise kavatsuse koostamise raames, kuid võivad ilmned ka jooksvalt planeerimismenetluses. Eeldatavalt on sellisteks olulisteks mõjudeks ennekõike majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised mõjud, mis ei mahu keskkonnamõju strateegilise hindamise raamistikku ja seetõttu ei leia keskkonnamõju strateegilises hindamises käsitlemist.

6. MEREALA PLANEERINGU KOOSTAMISE KORRALDUS

Planeeringu koostamise esialgne indikatiivne ajakava:

TEGEVUS	TÄHTAEG	KAASATAVAD
Planeeringu algatamine	Jaanuar 2017	Ministeeriumid, maavalitsused, omavalitsusliidud
Lähteseisukohtade koostamine	Jaanuar 2017 – veebruar 2017	Ministeeriumid, maavalitsused
Mõjude hindamise, sh KSH väljatöötamise kavatsuse koostamine	Jaanuar 2017 – veebruar 2017	Ministeeriumid, maavalitsused
Lähteseisukohtade ja mõjude hindamise, sh KSH väljatöötamise kavatsuse kohta ettepanekute küsimine	Märts – aprill 2017	PlanS § 18 nimetatud asutused ja isikud
Lähteseisukohtade ja mõjude hindamise, sh KSH väljatöötamise kavatsuse avalikustamine	Aprill – juuni 2017	Ministeeriumid, maavalitsused, omavalitsusliidud, valdkondlikud huvigrupid
Planeeringu I eskiisi ja mõjude hindamise, sh KSH aruande koostamine	juuli – november 2017	Ministeeriumid, maavalitsused, omavalitsusliidud, valdkondlikud huvigrupid
Planeeringu I eskiisi ja Mõjude hindamise, sh KSH aruande avalikustamine	november – jaanuar 2018	Ministeeriumid, maavalitsused, omavalitsusliidud, valdkondlikud huvigrupid
Planeeringu II eskiisi ja mõjude hindamise, sh KSH aruande koostamine	jaanuar 2018 – juuli 2018	Ministeeriumid, maavalitsused, omavalitsusliidud, valdkondlikud huvigrupid
Planeeringu II eskiisi ja mõjude hindamise, sh KSH aruande avalikustamine	August – september 2018	Ministeeriumid, maavalitsused, omavalitsusliidud, valdkondlikud huvigrupid
Planeeringulahenduse ja mõjude hindamise, sh KSH aruande koostamine	Oktoober – veebruar 2019	Ministeeriumid, maavalitsused, omavalitsusliidud, valdkondlikud huvigrupid
Planeeringulahenduse ja mõjude hindamise, sh KSH aruande kooskõlastamine	Märts – mai 2019	PlanS § 22 nimetatud asutused ja isikud
Planeeringulahenduse ja mõjude hindamise, sh KSH aruande avalikustamine	August – september 2019	Ministeeriumid, maavalitsused, omavalitsusliidud, valdkondlikud huvigrupid
Planeeringu kehtestamine	Detsember 2019	Rahandusministeerium

KASUTATUD KIRJANDUS

Arengekavad, strateegiad jms

Riiklik arengukava „Eesti merenduspoliitika 2012-2020“. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.mkm.ee/sites/default/files/merenduspoliitika.pdf>

Üleriigiline planeering Eesti 2030+. Kättesaadav arvutivõrgus: https://valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/eesti_2030.pdf

Metoodikad ja juhised

Euroopa Komisjoni teatis „Meremajanduse kasv: jätkusuutliku majanduskasvu võimalused mere- ja merendusvaldkonnas“. Euroopa Komisjon, 2012. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0494&from=ET>

Mereala ruumilise planeerimise metoodika. Hendrikson&Ko, 2009. Kättesaadav arvutivõrgus: http://hendrikson.ee/wp-content/uploads/2016/03/Merealade_planeerimise_metoodika.pdf

Projektid

Baltic Scope (2015-2017). Euroopa Komisjoni rahastatud projekt. Kättesaadav arvutivõrgus: www.balticscope.eu

BaltSeaPlan (2009-2012). Läänemere programmi 2007-2013 vahenditest toetatud projekt. Kättesaadav arvutivõrgus: www.baltseaplan.eu

Õigusaktid

Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2014/89/EL, millega kehtestatakse mereruumi planeerimise raamistik

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (KeHJS)

Planeerimisseadus (PlanS)

Veeseadus (VeeS)